

Overweging 11 oktober 2015

Wie wel dan?

Lezingen: Wijsheid 7, 7-11; Hebrëën 3, 7-14; Marcus 10, 17-31.

We verzuchten wel eens: "wat is wijsheid" wanneer we moeten kiezen uit dingen waarbij allerlei belangen door elkaar spelen. Ik zeg nu nog eens: "wat is **wijsheid**".

Dit om aan te duiden dat onze wijsheid beperkt is en we lang niet altijd zelfs maar onze eigen werkelijkheid overzien en alle consequenties van onze keuzes. Dus ja. Ik kan me voorstellen dat er problemen zijn met het verhaal van de rijke jongeling. Het advies dat Jezus aan de rijke man geeft lijkt immers dwaasheid. Alles verkopen en aan de armen geven. En zo zelf arm worden en aan de bedelstaf geraken. Is dat de wijsheid die Jezus te bieden heeft? Is dat verstandig om te doen?

Laten we wat dieper ingaan op het verhaal waarin ons een spiegel wordt voorgehouden. Een rijke komt bij Jezus voor advies met betrekking tot het eeuwig leven. Dat is nogal wat. Hij schat Jezus hoog in en ziet Hem dus als iemand die daar iets over zou kunnen zeggen. "Wat moet ik doen om eeuwig leven te beërven?" vraagt de man. Jezus antwoordt dat hij de geboden van Mozes moet onderhouden. Hij verwijst naar de tien woorden die in de woestijn gegeven zijn toen het volk op weg was naar het beloofde land. Maar Hij noemt alleen de geboden die betrekking hebben op de relatie tussen mensen. Zoals we weten bevatten de tien geboden een aantal geboden met betrekking tot de relatie met God en een groter aantal dat de relaties tussen mensen onderling regelt, namelijk: niet doodslaan, de ouders eren, geen echtbreuk plegen, niet stelen, geen vals getuigenis afleggen, geen bedrog plegen, niets begeren dat je niet toebehoort. De man geeft Jezus ten antwoord dat hij dat alles van zijn jeugd af gedaan heeft. En dan staat er dat Jezus hem aanziet en lief krijgt. De woorden die volgen, moeten we dus uit die liefde verstaan. Ze worden door Jezus niet gezegd om de man in het nauw te brengen of het leven zuur te maken, maar omdat Jezus van de man houdt om de wijze waarop hij serieus en met grote ijver de geboden vervult. Jezus gaat in op de wijze waarop de man gelooft en de manier waarop hij naar gerechtigheid kijkt.

In de opsomming van de geboden heeft Jezus bewust de geboden die God betreffen weggelaten. En met name het eerste: "je zult de Heer je God beminnen en aanhangen met heel je hart, heel je verstand en heel je vermogen". En daarom zegt Hij vervolgens: "Ga heen en verkoop alles wat je bezit en geef het aan de armen en je zult een schat bezitten in de hemel; en kom dan mij volgen".

De man is teleurgesteld door het antwoord en gaat bedroefd heen. Het antwoord van Jezus is voor hem ongehoord. Het is strijdig met de gangbare voorschriften dat je in de zorg voor de armen niet zover mag gaan dat je zelf behoeftig wordt. Bovendien werd rijkdom ook gezien als een zegening van Godswege en de bevestiging van een goede levenswandel. We kennen dat ook uit de ellenlange discussie van Job met zijn vrienden nadat Job alles verloren heeft. Job weigert te aanvaarden dat God hem straft door hem zijn kinderen en zijn bezittingen af te nemen. Pas wanneer hij tot de wijsheid en het inzicht komt dat hij ten opzichte van God geen enkel recht kan doen gelden en niet in staat is zijn wegen te begrijpen, slaat hij de hand voor de mond en doet er het zwijgen toe, en ontvangt hij zijn leven terug.

Zo verstaat de man uit het evangelie zijn welvaart als een verdienste voor zijn levenswandel in de geboden. Het antwoord van Jezus is dus dubbel schokkend: Het is in strijd met de gangbare voorschriften ten aanzien van het geven van aalmoezen en het ontkent de zegening van de welvaart. Niet voor niets gaat de man bedroefd heen en niet alleen omdat zijn bezittingen vele zijn. Maar ook omdat zijn wereldbeeld omver gehaald

wordt. Hij beschouwde zich als rijkelijk gezegend en moet nu het bewijs daarvan vernietigen. Door de radicale interpretatie van het eerste gebod om God in de eerste plaats en boven alles te beminnen met alles wat je hebt en bent. Alles opgeven om Jezus te volgen. Ook zijn leerlingen zijn ervan ondersteboven. Als het voor iemand die naar de geboden leeft, die zo duidelijk bevoorrecht en begenadigd is, al zo moeilijk is om het rijk van God binnen te gaan, wie kan er dan nog gered worden?

Wanneer je het goed hebt in dit leven is dat een zegen, dat zal niemand ontkennen. Jezus heeft hier geen moreel oordeel over rijkdom. Hier wordt niet de rijke veroordeeld omdat hij rijk is. Het gaat Hem om iets anders. Wanneer Hij zegt "je zult een schat hebben in de hemel" wijst hij daarop. Bezittingen hebben de neiging bezit van ons te nemen. Ons hart is dan bij onze bezittingen hier en niet bij God. Immers, waar je schat is daar zal ook je hart zijn, lezen we bij Matteus (overigens kan iemand die arm is net zo bezeten zijn van bezit). Jezus richt het oog van de rijke man van zijn bezittingen naar de hemel. De man ziet zijn bezit als zijn verdienste en niet als genadegave. Daardoor kan hij er ook geen afstand van doen.

In het verhaal maakt Jezus duidelijk dat er geen directe relatie is tussen een leven naar de geboden en welvaart. Zoals hij ook al de relatie tussen ziekte en straf heeft doorbroken. Wanneer iemand arm is betekent dat niet dat hij ook een zondaar is. Hetgeen we in het leven ontvangen is gave en beproeving. Het enige belangrijke met betrekking tot het eeuwig leven is God beminnen met alles wat we zijn en met alles wat we bezitten. Deze hebben geen waarde op zich, maar alleen in relatie tot het rijk van God. Wanneer we onszelf en wat we bezitten aan materiële en immateriële vermogens inzetten voor het rijk van God, krijgen deze pas hun volle en eigenlijke waarde.

Bovendien maakt Jezus duidelijk dat we niet iets kunnen doen om het eeuwig leven te beërven. En dit raakt aan een heel oude en nog steeds gevoerde discussie. Hoe zit het met betrekking tot onze rol in de verlossing en het deelachtig worden van het eeuwig leven? Het is koorddansen op de dunne draad tussen verdienste en genade. De rijke man vertegenwoordigt een geloof dat ervan uitgaat dat wanneer men strikt leeft naar de menselijke en aanvullende geboden men het eeuwig leven beërft. Overigens waren de geboden in de aanvang niet gericht op het eeuwig leven, maar op een goed leven in het beloofde land. Met de groei van het geloof in de opstanding en het eeuwig leven, kwam de relatie tussen de geboden en het eeuwig leven ook in een ander licht te staan. Het gaat daarbij niet om iets te doen of te verwerven, maar eerder om afstand doen en te kunnen ontvangen. Wanneer we vervuld zijn van onze eigen vermogens, is het moeilijk ons te openen voor de werking van God en diens genade.

Het eeuwig leven is geen vrucht van menselijke verdienste. Ook al leven we naar de geboden en worden we in dit leven rijkelijk gezegend, dan nog blijft het rijk van God genadegave. Het is Gods soevereine liefdesaanbod aan ons. Het enige wat we kunnen doen is ons hart omhoog heffen naar God in goede werken, in gebed, in dankbaarheid en in lofzang. Dat lukt niet wanneer we denken dat we ons leven en God naar onze hand kunnen zetten. Alsof geluk en leven te koop zouden zijn. Dat is een wijsheid waar we soms met schade en schande achter komen.

Het is de wijsheid die ons leert zeggen "in leven en in sterven, mijn leven ligt in uw hand". Amen.